

**До: проф. д.н. Габриела Белова
Белова- Ганева,**

Председател на Научното жури

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Петър Георгиев Бончовски

*професионално направление 3.6. Право (Гражданско процесуално право),
доцент по Граждански процес в Правно-исторически факултет на
Югозападен университет „Неофит Рилски“ и Института за държавата
и правото при Българска академия на науките,*

*член на Научното жури, назначено със Заповед 1907/18.0.2025 г. на
Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“, по конкурс за академична длъжност
доцент в професионално направление 3.6. Право (Гражданско процесуално
право), Правно-исторически факултет, обявен в ДВ бр. 63/01.08.2025 г.*

**относно: оценка на монография на тема „Правни аспекта на
дигитализацията в гражданския процес“, представена от гл. ас. д-р**

*Милен Томов Маринов, кандидат за заемане на академична длъжност
„доцент” по обявения конкурс*

УВАЖАЕМА ПРОФ. Г. БЕЛОВА,

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Въз основа на заповедта на ректора в електронен формат ми бяха предоставени предложената от кандидата доц. М. Маринова монография, четири статии, издадена книга въз основа на доктората на кандидата, както и останалите справки и др. документи във връзка с оценката на неговите преподавателски качества и научна квалификация.

След прочита и анализа на монографията и научните публикации, както и след преценка на останалите документи по процедурата, вкл. и нормативната база, както и съгласно изискванията на Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ "Неофит Рилски", давам следното становище:

1. Процедурата

1.1. Не се установяват нарушения на изискванията на законодателството: съответните разпоредби на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ "Неофит Рилски".

1.2. Монографията е отпечатана. Обемът е от 207 страници. Предвид форматът на книгата стандартните машинописни страници очевидно ще са повече.

1.3. Кандидатът покрива минималните национални изисквания и изискванията на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и по-специално изискванията на разпоредбите на чл. 80, ал. 1-2 и чл. 82 от Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ "Неофит Рилски".

1.4. Не са ми известни и не намирам данни за плагиатство. Кандидатът е представил декларация за оригиналност.

2. Относно кандидата

2.1. Познавам кандидата и имам лични впечатления. Те са отлични както като колега, така и като преподавател, което мога да потвърдя от общата ни работа като преподаватели в ЮЗУ „Неофит Рилски“.

2.2. Д-р Маринов има достатъчно дълъг опит в университетското преподаване. Извървял е цялата стълбица от асистент. Доктор е по граждански процес. Може да се отбележи, че кандидатът има разнопосочен професионален път в областта на правото, което представлява предимство при настоящите тенденции за интердисциплинарност.

2.3. От представения текст може да се направи извод, че кандидатът борави на достатъчно високо ниво със законодателството в областта на гражданския процес и разполага с възможността за представяне и предоставяне на приемливи разрешавания на проблемите по различни практически хипотези.

2.4. Стилът е стегнат и ясен, в някаква степен със склонност да се прелива от тема в тема без някаква смислова подготовка и формално разделение на подтемите, което не е непременно недостатък от гледа точка на изследването, но може да се преосмисли при евентуални бъдещи редакции с оглед на специализираната тема и необходимостта от прегледност и възможност за възприемане на информацията.

3. Понятиен апарат. Цитати

3.1. В монографията се използва адекватен юридически езиков апарат. Използва се като цяло терминология, съобразена с общоприетите изисквания. Кандидатът се старае да изрази различните аспекти и особености на правните институти и техните вътрешни нюанси.

3.2. Цитатите са уместни и не са правени като самоцел. Използван е достатъчен научен апарат от национални и чуждестранни автори. Може да се приеме, че като цяло националните научни източници са изчерпани.

4. Анализ на качествата на монографията.

4.1. За целите на процедурата може да се отбележи, че изследването е първо от подобен характер (има няколко съсредоточени върху електронните доказателства и доказателствени средства). Това само по себе си е ценност. Изборът на тема предпоставя при това класическо монографично значение с наличието на ясно изразен смислов и теоретичен център. Формулировката на темата е удачна. Представеният труд е в обем, който е далеч над законодателното изискване за монография. Използван е и необходимият научен апарат.

4.2. Липсват същевременно целенасочени изследвания, както и практиката показва определен разнобой. Затова изследването би било в полза, както на юридическата наука, така и от гледна точка на разбирането и разрешаването на специфичните проблеми и законодателните текстове в практиката.

4.3. С труда кандидатът си е поставил за цел цялостен анализ на проблемите на дигитализацията в гражданския процес. С оглед на това не излиза извън установените в научната литература основополагащи теоретични изводи относно необходимостта, същността и формата на процесуалните действия.

4.4. Рецензираната монография поставя въпрос, който се характеризира с голяма актуалност както от теоретична, така и практическа гледна точка. Авторът представя дигитализацията в гражданския процес, като разглежда последните изменения и актуални тенденции във връзка със законодателния стремеж за въвеждането на електронно правосъдие в тази област на правораздаването. В монографията е направен детайлен анализ на ефекта, който развитието на

технологииите е оказал и продължава да оказва в областта на гражданския процес, като последователно са разгледани различните проявни форми на този ефект в действащото законодателство.

4.5. В *първата глава* е анализирана същността, обхвата и развитието на правната уредба на дигитализацията в гражданския процес, като се извеждат нейните цели и факторите, които са оказали влияние върху същата. Авторът уместно посочва, че в основата на тези тенденции стои идеята за изграждане на ефективно работещ модел на електронно правосъдие. Направен е обзор на развитието на законодателната уредба, както и е анализиран ефектът на COVID-19 върху работата на законодателния орган. На последно място в тази част на монографичния труд е обсъден предметния обхват на дигитализацията в процеса, като е обърнато внимание и на актуални дискусии относно евентуалното приложно поле на изкуствения интелект в сферата на правораздаването, разбира се с предварително направеното уточнение, че понастоящем в Република България липсва нормативна уредба, която да дава възможност за това.

4.6. Във *втората глава* е изяснена и представена новата форма за извършване на процесуални действия от съда и страните, а именно електронната, като преди да пристъпи към изясняване на тези понятия авторът е разгледал общите правила на ГПК за извършване на процесуални действия. С оглед действащата нормативна уредба изследването удачно подлага на самостоятелен анализ процесуалните действия, които страните извършват в електронна форма и процесуалните действия, които съдът извършва в електронна форма, тъй като законодателят е въвел различни правила за тяхното извършване според от гледна точка на извършващия ги правен субект. В тази част монографията извежда и определени

изключения, посочвайки дадени категории процесуални действия, които не биха могли да бъдат извършвани електронно с оглед въведените ограничения в чл. 102а и чл. 102е от ГПК. Може да се приеме, че изясняването на вложения в цитираните разпоредби смисъл чрез посочването на критериите към конкретни ограничения в процесуалните действия, за които електронната форма не би била допустима, представлява приносен момент в монографията.

4.7. Третата глава се фокусира върху съдебните актове, които се издават в електронна форма по реда на ГПК. В нея се извършва анализ на нормативната уредба в страната, като се подлагат на анализ както общите аспекти, така и детайлите на съществуващите правила и критерии към тази процесуална дейност на съда. Тук изследването разглежда не просто правилата на ГПК и ЗСВ към този тип съдебни актове, но наред с това представя и преглед на подзаконовата нормативна уредба и в частност Наредба № 6 от 03.08.2017 г. за извършване на процесуални действия и удостоверителни изявления в електронна форма, която съдържа и редица технически изисквания към издаването на електронните съдебни актове, както авторът отбелязва.

4.8. Научен принос се открива най вече в дефинирането на възможните пороци, които един съдебен акт в електронна форма може да разкрива, като същите се разглеждат не през призмата на пороците на съдебните актове изобщо, а вниманието се концентрира единствено върху тези от тях, които биха могли да бъдат породени от несъобразяване на съда с нормативната рамка, която урежда именно този тип съдебни актове и правилата за тяхното постановяване. Вниманието се отделя също така на застъпените в тази връзка възгледи на съдебната практика.

4.9. Четвърта глава, озаглавена „Други аспекти на дигитализацията на гражданския процес“ се спира на актуални въпроси, касаещи конкретна материя от гражданския процес, която по необходимост също е била засегната от законодателните изменения във връзка с електронните процесуални действия. Тук изследването се фокусира в три основни направления:

- Анализират се правните аспекти на действията във връзка с връчването на книжа и съобщения в електронна среда, като се прави преглед на действащата нормативна уредба, начините на връчване на книжа по този ред и трудностите, пред които би могла да се изправи практиката в процеса на приложение на новите правила. Обръща се внимание на недостатъците в нормативната уредба, съществувала преди тези изменения и аргументирано се излагат техните предимства, включително и като се препраща към конкретни проблеми, с които се е сблъсквала съдебната практика.
- Разглеждат се особеностите, свързани с допускането, събирането и съхраняването на доказателства в електронна среда. Уместно се отбелязва, че електронните документи, като доказателствено средство са познати от сравнително дълго време в гражданския процес и дори предшестват останалите законодателни изменения, свързани с неговата дигитализация. Наред с това авторът анализира понятието електронен образ на писмен документ, което ни дава чл. 183, ал. 2 от ГПК и прави разграничението между това понятие и понятието „електронен документ“. Съществено внимание се обръща и на правилата на Наредба № 5 от 2017 г. за организацията и реда за водене, съхраняване и достъп до електронните дела и начина на съхраняване на доказателствата и доказателствените средства по делата, както и вътрешния оборот

и съхраняването на друга информация, обработвана от съдебната администрация, която се явява подзаконовият нормативен акт, уреждащ начините за съхраняване на доказателствата по делата.

- Изясняват се начините, правилата и способите за провеждане на съдебни заседания в електронна среда, като се извършва детайлен анализ на правната природа на процесуалните действия, които се извършват по този ред. В тази си част изследването провежда разграничението между процесуалните действия, които съдът и страните извършват в електронна форма и процесуалните действия, които се извършват в съдебните заседания, които се провеждат в електронна среда, като правилно посочва, че между двете не стои знак за равенство. Това е така, тъй като в действителност самото извършване на процесуални действия по време на съдебно заседание, които действия се възприемат от останалите участници в процеса в реално време чрез видеоконференция, не представлява електронно процесуално действие.

4.10. В заключението трудът откроява някои основни изводи от направеното изследване, като поставя и редица въпроси, които биха могли да предизвикат бъдещи дискусии във връзка с развитието и усъвършенстването на електронното правосъдие и неговата правна уредба. И тук се открива застъпената от автора в изложението на труда позиция, че електронното правосъдие е необходимост, но винаги в контекста на съществуването му като алтернативен, а не единствен метод, за достъп до правосъдие.

4.10. В светлината на това може да се приеме, че са изчерпани като цяло голяма част от възможните хипотези, и аргументите в подкрепа на

вижданията и изводите на кандидата са изложени достатъчно задълбочено и подробно.

4.12. При анализа и аргументацията е търсен балансът на интереси на всички повлияни от дигитализацията на гражданския процес субекти. Тази отправна точка се прилага успешно. Не се наблюдават груби необосновани противоречия с установеното в правната наука.

5. Бележки

Интерес би представлял анализ на дигитализацията в аспекта на обявяване на решението на хартиен носител.

6. Заключение

Както посочих, изследването е първо в обем и със стойността на монография. Това само по себе си е научен принос. При това кандидатът не се е самоограничил до текст, който има главно коментарна стойност. Намирам като цяло предложенията *de lege ferenda* по принцип за уместни. При отчитане на гореизложеното считам, че трудът отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, свидетелства за задълбочени теоретични знания на кандидата по съответната научна специалност, достатъчна способност за самостоятелни научни изследвания и тяхното фиксиране в текст, и съответно отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Югозападен университет „Неофит Рилски“.

Направените констатации са основание да предложи на членовете на Научното жури, в качеството си на рецензент, да

обявят за отговаряща на критериите за заемана на академичната длъжност „доцент“ в Югозападен университет „Неофит Рилски“ на монографията „Правни аспекта на дигитализацията в гражданския процес“, представена от гл. ас. д-р Милен Томов Маринов, в професионално направление ш. 3.6. „Право“, научна специалност „Гражданско процесуално право“ като мога да направя извода, че научните и преподавателски качества на кандидата гл. ас. д-р Милен Томов Маринов напълно позволяват същият да заеме академична длъжност „доцент“, по професионално направление 3.6. Право (Гражданско процесуално право) в Правно-историческия факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ и предлагам на Научното жури да вземе съответното положително решение.

София, 17.11.2025 г.

.....

/доц. д-р П. Бончовски/

To: Prof. D.Sc. Gabriela Belova Belova-Ganeva,
Chairperson of the Scientific Jury

OPINION

by Assoc. Prof. Dr. Petar Georgiev Bonchovski
Professional Field 3.6. Law (Civil Procedure Law), Associate Professor of Civil
Procedure at the Faculty of Law and History of the South-West University
“Neofit Rilski” and the Institute of State and Law at the Bulgarian Academy of
Sciences,

member of the Scientific Jury, appointed by Order No. 1907/18.0.2025 of the
Rector of SWU “Neofit Rilski”, regarding the competition for the academic
position of “Associate Professor” in Professional Field 3.6. Law (Civil
Procedure Law), Faculty of Law and History, announced in State Gazette No.
63/01.08.2025.

regarding: evaluation of the monograph titled “Legal Aspects of Digitalization
in Civil Procedure”, submitted by Chief Assistant Dr. Milen Tomov Marinov,
candidate for the academic position of “Associate Professor” in the announced
competition.

DEAR PROF. G. BELOVA,
DEAR MEMBERS OF THE SCIENTIFIC JURY,

Based on the Rector's order, the candidate's proposed monograph, four articles, a
book published based on the candidate's doctoral thesis, as well as the remaining
references and other documents related to the evaluation of his teaching qualities
and scientific qualification were provided to me in electronic format.
After reading and analyzing the monograph and scientific publications, and after
assessing the other documents related to the procedure, including the regulatory
framework and in accordance with the requirements of the Internal Rules for the
Development of the Academic Staff of SWU "Neofit Rilski", I provide the
following opinion:

1.Procedure

1.1. No violations of the requirements of the legislation are found: the relevant provisions of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ZRASRB), the Regulations for the Implementation of the ZRASRB, and the Internal Rules for the Development of the Academic Staff of SWU "Neofit Rilski".

1.2. The monograph is printed. Its volume is 207 pages. Given the book's format, the number of standard typewritten pages would obviously be higher.

1.3. The candidate meets the minimum national requirements and the requirements of SWU "Neofit Rilski", and in particular the requirements of the provisions of Art. 80, Para. 1-2 and Art. 82 of the Internal Rules for the Development of the Academic Staff of SWU "Neofit Rilski".

1.4. I am not aware of, and I find no evidence of, plagiarism. The candidate has submitted a declaration of originality.

2.Regarding the Candidate

2.1. I know the candidate and have personal impressions of him. They are excellent, both as a colleague and as a teacher, which I can confirm from our joint work as lecturers at SWU "Neofit Rilski".

2.2. Dr. Marinov has sufficiently lengthy experience in university teaching. He has climbed the entire career ladder from assistant. He holds a doctorate in civil procedure. It can be noted that the candidate has a diverse professional path in the field of law, which is an advantage given current trends towards interdisciplinarity.

2.3. From the submitted text, it can be inferred that the candidate operates at a sufficiently high level with the legislation in the field of civil procedure and has the ability to present and provide acceptable solutions to problems in various practical scenarios.

2.4. The style is concise and clear, though to some extent with a tendency to flow from one topic to another without substantial preparation and formal division into subtopics. This is not necessarily a drawback from the perspective of the research but could be reconsidered in potential future editions, given the specialized topic and the need for clarity and ease of information perception.

3.Conceptual Framework. Citations

3.1. The monograph uses an adequate legal language framework. The terminology used generally conforms to commonly accepted requirements. The candidate strives to express the different aspects and peculiarities of legal institutions and

their internal nuances.

3.2. The citations are relevant and not done for their own sake. A sufficient scientific apparatus of national and foreign authors is used. It can be accepted that, in general, the national scientific sources have been exhaustively covered.

4. Analysis of the Qualities of the Monograph

4.1. For the purposes of the procedure, it can be noted that this research is the first of its kind (there are several focused on electronic evidence and means of proof). This in itself is a value. The choice of topic also presupposes a classic monographic significance with a clearly expressed semantic and theoretical center. The formulation of the topic is apt. The submitted work has a volume far exceeding the legal requirement for a monograph. The necessary scientific apparatus has also been used.

4.2. At the same time, there is a lack of targeted research, and practice shows a certain inconsistency. Therefore, this research would be beneficial, both for legal science and from the perspective of understanding and resolving specific problems and legislative texts in practice.

4.3. With this work, the candidate has set the goal of a comprehensive analysis of the problems of digitalization in civil procedure. In this regard, it does not deviate from the fundamental theoretical conclusions established in the scientific literature regarding the necessity, essence, and form of procedural actions.

4.4. The reviewed monograph raises an issue characterized by high relevance from both a theoretical and practical point of view. The author presents digitalization in civil procedure, examining the latest amendments and current trends in connection with the legislative strive for the introduction of e-justice in this area of adjudication. The monograph provides a detailed analysis of the effect that technological development has had and continues to have in the field of civil procedure, consistently examining the various manifestations of this effect in the current legislation.

4.5. The first chapter analyzes the essence, scope, and development of the legal framework for digitalization in civil procedure, deriving its goals and the factors that have influenced it. The author aptly points out that the idea of building an effectively working model of e-justice underlies these trends. An overview of the development of the legislative framework is made, and the effect of COVID-19 on the work of the legislative body is analyzed. Lastly, in this part of the monograph, the subject scope of digitalization in the procedure is discussed, with attention also paid to current debates regarding the potential application field of

artificial intelligence in the sphere of adjudication, with the preliminary clarification that currently, in the Republic of Bulgaria, there is no regulatory framework that would allow for this.

4.6. The second chapter clarifies and presents the new form for performing procedural actions by the court and the parties, namely the electronic form. Before proceeding to clarify these concepts, the author examined the general rules of the Civil Procedure Code (CPC) for performing procedural actions. In light of the current regulatory framework, the study aptly subjects to independent analysis the procedural actions performed by the parties in electronic form and the procedural actions performed by the court in electronic form, as the legislator has introduced different rules for their performance depending on the legal subject performing them. In this part, the monograph also deduces certain exceptions, indicating specific categories of procedural actions that could not be performed electronically due to the limitations introduced in Art. 102a and Art. 102e of the CPC. It can be accepted that the clarification of the meaning embedded in the cited provisions by indicating the criteria for specific limitations in procedural actions for which the electronic form would not be permissible represents a contributory aspect of the monograph.

4.7. The third chapter focuses on court acts issued in electronic form under the CPC. It analyzes the national regulatory framework, subjecting to analysis both the general aspects and the details of the existing rules and criteria for this procedural activity of the court. Here, the research examines not only the rules of the CPC and the Law on the Judiciary concerning this type of court acts but also presents a review of the secondary legislation, in particular Ordinance No. 6 of 03.08.2017 on the Performance of Procedural Actions and Affidavits in Electronic Form, which also contains a number of technical requirements for the issuance of electronic court acts, as the author notes.

4.8. A scientific contribution is found primarily in defining the possible defects that an electronic court act might reveal. These are considered not through the prism of defects in court acts in general, but attention is concentrated solely on those that could be caused by the court's non-compliance with the regulatory framework governing specifically this type of court acts and the rules for their issuance. Attention is also paid to the views of court practice in this regard.

4.9. The fourth chapter, titled "Other Aspects of the Digitalization of Civil Procedure," addresses current issues concerning specific matters from civil procedure, which, of necessity, have also been affected by the legislative changes related to electronic procedural actions. Here, the research focuses on three main directions:

- The legal aspects of actions related to the service of documents and notifications in an electronic environment are analyzed, with a review of the current regulatory

framework, the methods of serving documents under this procedure, and the difficulties that practice might face in the process of applying the new rules. Attention is drawn to the shortcomings in the regulatory framework that existed before these changes, and their advantages are argued, including by referring to specific problems encountered in court practice.

- The specifics related to the admission, collection, and storage of evidence in an electronic environment are examined. It is aptly noted that electronic documents as a means of evidence have been known for a relatively long time in civil procedure and even preceded the remaining legislative changes related to its digitalization. Furthermore, the author analyzes the concept of an "electronic image of a written document," provided for in Art. 183, Para. 2 of the CPC, and makes the distinction between this concept and the concept of an "electronic document." Substantial attention is also paid to the rules of Ordinance No. 5 of 2017 on the organization and procedure for keeping, storing, and accessing electronic case files and the manner of storing evidence and means of proof in cases, as well as the internal circulation and storage of other information processed by the court administration, which is the secondary legislative act regulating the methods of storing evidence in cases.

- The methods, rules, and ways of conducting court hearings in an electronic environment are clarified, with a detailed analysis of the legal nature of the procedural actions performed under this procedure. In this part, the research makes a distinction between procedural actions performed by the court and the parties in electronic form and procedural actions performed in court hearings conducted in an electronic environment, correctly pointing out that the two are not equivalent. This is because, in reality, the very performance of procedural actions during a court hearing, which actions are perceived by the other participants in the process in real time via video conference, does not constitute an electronic procedural action.

4.10. In the conclusion, the work highlights some main findings from the conducted research and also raises a number of questions that could provoke future discussions regarding the development and improvement of e-justice and its legal framework. Here too, the position advocated by the author in the exposition of the work is found, namely that e-justice is a necessity, but always in the context of its existence as an alternative, not the sole method for access to justice.

4.11. In light of this, it can be accepted that a large part of the possible hypotheses have been, on the whole, exhausted, and the arguments supporting the candidate's views and conclusions are presented with sufficient depth and detail.

4.12. In the analysis and argumentation, a balance of the interests of all subjects affected by the digitalization of civil procedure has been sought. This starting

point is successfully applied. No gross, unsubstantiated contradictions with established legal science are observed.

5. Notes

An analysis of digitalization in the aspect of announcing the decision on paper would be of interest.

6. Conclusion

As I indicated, the research is the first in its scope and holds the value of a monograph. This in itself is a scientific contribution. Moreover, the candidate has not limited himself to a text with mainly commentary value. I find the proposed de lege ferenda suggestions generally relevant. Taking into account the above, I believe that the work meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, testifies to the candidate's profound theoretical knowledge in the respective scientific specialty, sufficient capacity for independent scientific research and its fixation in text, and accordingly meets the requirements for holding the academic position of "Associate Professor" at the South-West University "Neofit Rilski".

The stated findings are grounds for me to propose to the members of the Scientific Jury, in my capacity as a reviewer, to declare the monograph "Legal Aspects of Digitalization in Civil Procedure", submitted by Chief Assistant Dr. Milen Tomov Marinov, in Professional Field 3.6. "Law", scientific specialty "Civil Procedure Law", as meeting the criteria for the academic position of "Associate Professor" at the South-West University "Neofit Rilski". I can conclude that the scientific and teaching qualities of candidate Chief Assistant Dr. Milen Tomov Marinov fully allow him to hold the academic position of "Associate Professor" in Professional Field 3.6. Law (Civil Procedure Law) at the Faculty of Law and History of the South-West University "Neofit Rilski", and I propose that the Scientific Jury makes a corresponding positive decision.

Sofia, 17.11.2025

.....
(Assoc. Prof. Dr. P. Bonchovski)